

TYÖNEUVOSTO
Mikonkatu 4, PL 34
00023 Valtioneuvosto
puh. 09-645 593

LAUSUNTO

Nro 1422-07

1.3.2007

13/2006

Lausunnonpyytäjä:

Uudenmaan työsuojelupiirin työsuojelutoimisto

Asia:

Työturvallisuuslain ja työaikalain soveltaminen avoimen yhtiön (X Ay) yhtiömiehiin

Vireille:

5.4.2006

Lausuntopyyntö

Uudenmaan työsuojelupiirin työsuojelutoimisto on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, onko avoimen yhtiön (X Ay) yhtiömiehinä toimivien Viron kansalaisten Suomessa tekemä työ sellaista työtä, johon tulee soveltaa työturvallisuuslakia ja työaikalakia. Työsuojelupiirin työsuojelutoimisto katsoo, että lakien soveltamisalaa määriteltäessä olennaista on asioiden ja toiminnan todellinen luonne. Toimintaan osallistuvat eivät voi pätevästi sopia lain noudattamisen sivuuttamisesta tai muuten sivuuttaa lain noudattamista, mikäli se tosiasiallisesti on esimerkiksi työturvallisuuslain 2 §:ssä tarkoitettua toimintaa.

X Ay:n yhtiösopimus on allekirjoitettu 20.2.2003 ja yhtiö on rekisteröity kaupparekisteriin 26.3.2003. Yhtiön toimialana on järjestää yhtiömiehilleen rakennusosalta urakoita ja työtilauksia, järjestää täydennyskoulutusta ja luoda toimintaedellytykset itsenäisinä yrittäjinä toimimiseen. Yhtiön toiminimen kirjoittaa toimitusjohtaja A yksin. Yhtiössä on 13.1.2006 päivätyn kaupparekisteriotteen mukaan toimitusjohtajan lisäksi 41 virolaista yhtiömiestä. Yhtiösopimuksen mukaan jokainen yhtiömiestä sijoittaa yhtiöön pääomapanokseksi 300 euroa, joka talletetaan erityiselle pankkitilille, jonka käyttöoikeus on yhtiön toimitusjohtajalla. Yhtiösopimuksen 6 kohdan mukaan yhtiö vastaa yhtiömiesten työsuorituksen markkinoimisesta ja solmii sopimukset tilaajien kanssa. Yhtiömiehet suorittavat yrityksen sopimat tehtävät itsenäisesti yrittäjävastuulla ja laskuttavat tai nostavat yhtiöosuuttaan palkkana ja päivärahoina yhtiön kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti. Yhtiösopimuksen 9 kohdan mukaan yhtiö siirtää laskutuksen, yhtiömiesten esittämien laskujen ja yhtiöosuuksien maksun Työ- ja kehittämissuuskunta Y:n suoritettavaksi yhtiön toimitusjohtajan tuulosyksiköstä. Yhtiö on tehnyt asiasta sopimuksen osuuskunnan kanssa. Sopimuksessa on siirretty yhtiön taloushallinto eli laskutus, laskujen maksu, yhtiömiesten nostamien palkkojen, matka- ja päivärahakulujen tilitys sekä yhtiömiesten verojen ja palkkasivukulujen tilitys osuuskunnan suoritettavaksi. Osuuskunta pitää kirjaa yhtiömiehille maksetuista palkoista ja muista korvauksista sekä työtunneista, joista tiedot toimitetaan yhtiölle kerran kuukaudessa. Toimitusjohtaja A säilyttää työtuntilappujen kopioita, ja alkuperäiset osuuskunta toimittaa asiakasyrityksille laskutuksen yhteydessä. Osuuskunta ei pyri toiminnallaan voittoon, vaan ylijäämä jaetaan aina ennen tilinpäätöstä sen aikaansaaneille, muun muassa X avoimen yhtiön yhtiömiehille, palkkana tilikauden lopussa.

Osuuskunta on tehnyt avoimen yhtiön asiakkaiden kanssa yrittäjävuokraussopimuksen, jolla osuuskunta vuokraa ”taloushallinnoimansa X avoimen yhtiön yhtiömiehet työskentelemään vuokraajan työnjohdon alaisuudessa ns. isännänvastuun ja vahinkovastuun ollessa vuokraajalla”. Sopimuksen

avoimen yhtiön puolesta on allekirjoittanut yhtiön toimitusjohtaja. Sopimuksessa on sovittu siitä, että osuuskunta laskuttaa asiakasta ja maksaa yhtiömiesten työpalkkiot sekä suorittaa niistä vero- ja sosiaaliturvamaksutilitykset. Sopimuksessa todetaan, että osuuskunnalla on työtaturmavakuutus yhtiömiehille. Vuokrattavilla yhtiömiehillä on omat käsityökalut, työvaatteet ja turvakengät. Asiakas toimittaa materiaalin ja kulutustavarat, kuten käsineet, terät ja laikat. Matkakustannuksista laskutetaan erillisen sopimuksen mukaan.

Yhtiömiehet laskuttavat Työ- ja kehittämissosuuskunta Y:tä ennakkoverovelvollisina, oman yhtiönsä kautta tai nostavat yhtiöosuutta tehtävistään palkkana ja päivärahoina yrityksen kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti. Yhdellä yhtiömiehistä on oma yritys.

Käytännössä markkinoinnin suorittaa ja sopimukset allekirjoittaa avoimen yhtiön toimitusjohtaja. Avoimen yhtiön ja yhtiömiehen kesken sovitaan työkohtaisesti saatavista ansioista, matkakorvauksista ja asumisesta. Toimitusjohtaja kertoo yhtiömiehelle, mistä työstä on kysymys ja neuvottelee yhtiömiehen kanssa maksettavasta korvauksesta. Kun sopimukseen on päästy, antaa toimitusjohtaja työkohteen osoitetiedot ja jos tarpeen, vie yhtiömiehen työkaluineen työmaalle. Jokainen yhtiömiestä tai yhtiömiesten muodostama työliittymä vastaa omasta työstään suoraan tilaajalle. Yhtiömiehet saavat palkkansa sen jälkeen kun tilaaja on hyväksynyt työsuorituksen (tehdyt tunnit tai urakan). Yhtiömiehillä ei ole omia apulaisia, vaan he työskentelevät joko yksin tai muiden yhtiömiesten kanssa. Joku yhtiömiehistä voi olla ryhmän kärkimiehenä saaden parempaa ansiota. Yli kahdeksan tunnin pituiset päivät ovat harvinaisia. Ylityökorvaus maksetaan, mikäli asiakas on pyytännyt tekemään ylityötä. Tällöin osuuskunta laskuttaa laskutushinnan korotettuna ja maksaa edelleen korotettua palkkaa. Jos työtä tehdään urakalla tai yhtiömiestä tekee työtä omasta halustaan yli kahdeksan tuntia päivässä, ei ylimääräistä makseta.

Yhtiömiehet voivat sopia asiakkaan kanssa työmaalla aikaurakkahinnoista. Tarjoushinnan sopivat yhtiömiestä/yhtiömiehet ja yhtiön toimitusjohtaja.

Yhtiömiesten palkat olivat vuonna 2005 lähtökohtaisesti 9 - 11 euroa tunnilta. Kolmen yhtiömiestä tuntipalkka oli tuona aikana 13 - 14 euroa. Lisäksi yhtiömiehille on maksettu päivärahoja vaihtelevia määriä sekä joillekin yhtiömiehille kilometrikorvauksia.

Yhtiön toimitusjohtaja on kertonut, että yhtiömiestä pääasiallisena tehtävänä on tehdä rakennusalan töitä tilaajan osoittamalla tavalla tunti- tai urakkatyönä. Yhtiömiehillä ei ole käytössään käsityökaluja arvokkaampia työvälineitä. Vaikka yhtiömiestä saa työsuorituksestaan palkkaa, se ei tee hänestä palkansaajaa, vaan kysymyksessä on yhtiömiestä. Virolaisia yhtiömiehiä tulisi kohdella kuten suomalaisia yrittäjiä, muutoin voidaan katsoa, että kysymyksessä on syrjintä. Yhtiömiehillä on yrittäjäriskeä työn riittävydestä ja luottotappioista. Jokaisena talvena on ollut tilanteita, jolloin useimmat yhtiömiehet ovat joutuneet olemaan viikkokausia ilman työtä ja ilman korvauksia. Yhtiömiehet eivät kuulu palkansaajan työttömyysturvan piiriin eikä avointa yhtiötä voida lopettaa vain sen vuoksi, että joku yhtiömiehistä saisi työmarkkinatukea. Taloushallintoyksikkö on avoimen yhtiön ulkopuolinen yksikkö, joka maksaa yhtiömiestä osuudet tarkoitukseen varatusta tulosityksiköstä sen jälkeen, kun yhtiömiestä verot, sosiaaliturvamaksut ja muut kustannukset on vähennetty. Jos jostakin syystä tästä tulosityksiköstä ei olisi varaa maksaa yhtiömiehille heidän keskenään sopimiaan osuuksia, ei taloushallintoyhtiökään olisi sitä velvollinen tekemään. Vuosittain tälle tulosityksikölle on koitunut kymmenien tuhansien eurojen luottotappiot (vuonna 2005 luottotappiot olivat noin 80 000 euroa).

Perustelut

Asiassa on kysymys työturvallisuuslain (738/2002) ja työaikalain (605/1996) soveltamisesta suomalaisen avoimen yhtiön virolaisiin yhtiömiehiin, joita asiakirjoissa olevan kaupparekisteriotteen mukaan on 41. Avoin yhtiö vuokraa yhtiömiehiään yrittäjävuokraussopimus-nimisillä sopimuksilla asiakasyrityksiin erilaisiin rakennusalan tehtäviin. Sopimuksissa on todettu työnjohdon olevan asiakasyrityksellä. Sopimuksenteossa ja laskutuksessa avointa yhtiötä edustaa työosuuskunta, jolle avoin yhtiö on siirtänyt taloushallintonsa. Yhtiömiehet saavat korvauksen työstään vastaavasti osuuskunnan kautta. Avoimen yhtiön yhtiömiehet tekevät yhtiön toimitusjohtajan kanssa työkohtaisesti sopimuksen saatavasta ansiosta, matkakorvauksista ja asumisesta. Asetelma vaikuttaa työvoiman vuokraukselta, mutta avoimen yhtiön mielestä kysymys on itsenäisten yrittäjien työskentelystä.

Arvioitaessa avoimen yhtiön ja sen yhtiömiehen välistä oikeussuhdetta on tarkasteltava mahdollista työsuhteen olemassaoloa, koska sekä työaikalain että työturvallisuuslain soveltaminen yhtiön ja sen yhtiömiehen välillä edellyttää työsuhdetta. Yhtiömiesten työskentelyn olisi siten täytettävä työsuopimuslain (55/2001) 1 §:n 1 momentissa säädetty työsuhteen tunnusmerkistö. Jotta kysymys on työsuhteesta, on työtä tehtävä toiselle sopimuksen perusteella vastiketta vastaan henkilökohtaisesti. Lisäksi työtä on tehtävä toisen johdon ja valvonnan alaisena. Työlainsäädännön pakkosoveltuvuuden periaatteesta johtuen osapuolet eivät voi itse päättää työoikeudellisesta asemastaan, vaan mahdollinen työsuhteen olemassaolo ratkaistaan tosiasiallisten olosuhteiden perusteella. Jos työskentely käytännössä täyttää työsuopimuslain 1 §:n 1 momentin tunnusmerkit, on kysymys työsuhteesta.

Myös avoimen yhtiön yhtiömies voi olla työsuhteessa yhtiöön. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, ettei työsuhdetta kuitenkaan synny, mikäli yhtiömiehellä on määräävä asema yhtiössä omistuksen tai muun vastaavan syyn perusteella (Sarkko, Työoikeus, Yleinen osa, s. 23-24, Suviranta, Palkkatyön käsite vero-oikeudessa, s. 267-268 ja Tiitinen – Kröger, Työsopimusoikeus, s. 9).

Nyt käsiteltävässä tapauksessa ei ole tullut ilmi, että rakennustöitä tekevillä yhtiömiehillä olisi mainitunkaltainen määräävä asema yhtiössä, jonka perusteella heidän ei katsottaisi tekevän työtä toiselle, vaan omaan lukuunsa. Yhtiömiehet tekevät työtä sopimuksen perusteella, sillä työn tekemisestä on sovittu avoimen yhtiön yhtiömiehen ja yhtiön toimitusjohtajan välillä. Yhtiömiehet saavat työstään myös vastiketta ja tekevät työtä henkilökohtaisesti (eivät käytä apulaisia). Saadun selvityksen mukaan vain yhdellä yhtiömiehistä on oma yritys, mutta tarkkaa selvitystä sen toiminnasta ei ole. Mikäli yhtiömies työskentelee avoimelle yhtiölle oman yhtiönsä nimissä ja toiminta on yleistä,

laajaa ja julkista, saattaa kysymys tältä osin olla muusta kuin työsuhteesta. Yhtiömiehet suorittavat rakennustöitä asiakkaan työnjohdon alaisuudessa, joten työn laadusta ja luonteesta johtuen voidaan pitää selvänä, että myös työsopimuslaissa tarkoitettu johto ja valvonta – tunnusmerkki täyttyy.

Avoimella yhtiöllä on sopinut asiakasyritysten kanssa yhtiömiestensä vuokrauksesta, ja näin työn johto ja valvonta on siirtynyt käyttäjäyritykselle.

Asiassa on esitetty, että kysymys olisi yrittäjävuokrauksesta ja että yhtiömiehet toimisivat omalla vastuullaan itsenäisesti yrittäjinä. Työskentelyolosuhteissa tai asiassa muutoinkaan ei kuitenkaan ole tullut esille seikkoja, joiden perusteella yhtiömiehiä voitaisiin pitää itsenäisinä yrittäjinä, vaan työneuvosto katsoo heidän olevan työsuhteessa avoimeen yhtiöön. Avoimen yhtiön osakkuudella ei näissä olosuhteissa ole vaikutusta asian arviointiin. Kysymyksessä on työsuhteisen työvoiman vuokraus. Tällaiseen avoimen yhtiön yhtiömiesten työskentelyyn on sovellettava sekä työaikalakia että työturvallisuuslakia. Työturvallisuuslain 3 §:ssä on säädetty vuokratyössä noudatettavista työturvallisuusvelvoitteista, jotka on otettava huomioon nyt käsiteltävässä tapauksessa.

Sovelletut lainkohdat

Työturvallisuuslain (738/2002) 1 luvun 2 ja 3 § ja työaikalain (605/1996) 1 luvun 1 §.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Saloheimon, jäsenten Äimälä, Virtanen, Vartiainen-Hynönen ja Aaltonen sekä varajäsenten Hartikka, Posio ja Sipiläinen mielipiteeseen.